

TEMA ([HTTPS://KRITIKA-HDP.HR/TEMA/](https://kritika-hdp.hr/TEMA/))Imena s naslovnice

Niske cijene, tezgaroški odnosi

„Nisam dovoljno bogata ni dovoljno siromašna da se bavim isključivo književnim prevođenjem“, kaže Milena Ostojić u četvrtom nastavku našeg serijala o prevodilaštvu, a osim nje za Kritiku HDP govore Mišo Grundler, Ivo Alebić i Sandra Mladenović

[\(https://kritika-hdp.hr/autor/mario-kikas/\)](https://kritika-hdp.hr/autor/mario-kikas/)

Mario Kikaš

[\(https://kritika-hdp.hr/autor/mario-kikas/\)](https://kritika-hdp.hr/autor/mario-kikas/)

Foto: Wikipedia

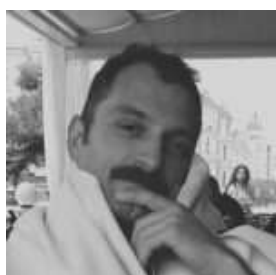
„Ponudena cijena bila je toliko niska da sam isprva mislio da je riječ o šali, no onda mi je sinulo da taj izdavač vjerojatno inače pronalazi prevoditelje koji, nažalost, pristaju raditi za kikiriki.

Uvijek na to kažem: kikiriki je za slonove, ne dajmo da netko od nas pravi slona“, govori Mišo Grundler

„Ne baratam točnim podatkom, ali od pedesetak književnih prevoditelja i prevoditeljica koje poznajem tek se dvoje-troje bavi isključivo književnim prevođenjem“, govori nam **Mišo Grundler**, prevoditelj sa skandinavskih i engleskog jezika. On se uz književno prevođenje „bavi i drugim srodnim prevođenjima poput audiovizualnog, kazališnog ili konferencijskog“. Svjestan je da je njegova pozicija atipična jer prevodi s manjih jezika, ali i jezika kultura i država koje izdašno financiraju prevođenje svoje književnosti, poput Norveške i Danske. Uz određene iznimke koje spominje, možemo reći da je doista prava rijetkost da danas netko u Hrvatskoj živi isključivo od književnog prevođenja. Brojni su razlozi za to – od neuređenosti kulturnog sektora (o kojoj smo pisali ranije u ovom tematu), preko mnoštva pravnih i poreznih statusa u kojim se prevoditelji moraju pronaći i snaći, neadekvatnih kulturnih i radnih politika do, jednostavno, lošeg osjećaja koji imate dok pregovarate s izdavačem o cijeni vašeg rada. A ta cijena je – niska. I to je u srži odgovora na naše pitanje zašto se više ljudi danas ne bavi književnim prevođenjem.

IT umjesto prevođenja

Ivo Alebić

A oni koji se njime bave ili pokušavaju naći izlaz iz te struke ili pak prevode u više formi. Iako se ponekad ne osjećaju najugodnije u žongliranju između književnog i, primjerice, konsektivnog prevođenja jer za potonje jednostavno nemaju dovoljno utakmica u nogama. Poput prevoditelja s ruskog **Ive Alebića** za kojeg bi idealno bilo da se može posvetiti isključivo književnosti i studioznijem prevođenju „svojih pisaca“, odnosno onih autora koje iščitava, u čiji je opus upućen i koje bi prevodio s određenom posvećenošću. U tom idealnom scenariju poslanja književnog prevoditelja, krajnji rezultat bio bi kvalitetan književni prijevod koji, u konačnici, bogati naš književni jezik. Ovako je prepušten, uz par izuzetaka, selekcijama izdavača koje nisu nužno u skladu s njegovim afinitetima. Istovremeno, ne može odbijati prijevode jer mu osiguravaju dio egzistencije. **Alebić** danas predaje hrvatski Ukrajincima u sklopu programa pomoći ukrajinskim izbjeglicama Srpske pravoslavne crkve i Isusovačke službe za izbjeglice. Uz to je odnedavno i u statusu samostalnog umjetnika koji, unatoč činjenici da osigurava tek minimalna socijalna davanja i porezne olakšice, ipak jeste pravni status u kojem egzistira većina naših sugovornika. U razgovoru se dotičemo i ruske agresije na Ukrajinu i njenih geopolitičkih, ali i kulturnih posljedica koje očito utječu na vaš rad ako ste prevoditelj s ruskog. Kaže da rat u Ukrajini i izoliranje Rusije sankcijama jesu utjecali na prevođenje s ruskog jezika kod nas, ali ne toliko na književno prevođenje, a očekuje da će i Europska unija i privatni financijeri poticati prevođenje ruske disidentske književnosti u kontekstu aktualnih geopolitičkih događaja.

Milena Ostojić, prevoditeljica s francuskog, u šali govori da je Nobelova nagrada za književnost **Annie Ernaux** i njoj donijela *Nobel oblige* jer je sad mediji zovu da komentira **Ernauxin** opus i uspjeh. No činjenica da je prevela recentnu nobelovku neće je odgovoriti od nakane da ipak

promijeni struku i prepusti se učenju novih jezika – ali ovog puta programskih. Nije ona jedini primjer. IT sektor polako postaje pribježište sve više ljudi iz humanistike i društvenih znanosti, pa i prevodilaštva. Bez obzira u kojoj pravnoj i poreznoj formi bili, od književnog prevođenja ćete teško živjeti, kaže **Ostojić**. Ona je prije koju godinu otvorila paušalni prevoditeljski obrt uz poticaje za samozapošljavanje koje je tada nudila država. Međutim, ubrzo se pokazalo da nema puno koristi od svog novog statusa. Naime, javna medijska kuća HRT, za koju je **Ostojić** redovno prevodila, odbila je izdavati račune svojim vanjskim suradnicima u statusu obrta jer se to tobože kosi s autorskim pravima. Posljedično je to značilo da ju je HRT manje plaćao jer svoj honorar nije dobivala u bruto (preko računa svog obrta), nego neto iznosu (preko autorskog ugovora). Nitko drugi nije tako tumačio autorska prava, osim HRT-a, važnog poslodavca i za prevoditelje, ali i sijaset drugih kulturnih radnika: dramskih umjetnika, filmaša, konferencijskih prevoditelja, audiovizualnih prevoditelja. Na primjeru koji **Ostojić** opisuje, pokazalo se koliko su politike ministarstava rada i gospodarstva, a onda i Hrvatskog zavoda za zapošljavanje neusklađene s potrebama radnika u kulturnom sektoru i konačno, resorom Ministarstva kulture. Nije joj svejedno što napušta struku za koju se školovala, ali i napominje da je ne misli zauvijek i potpuno napustiti. Nada se da će imati vremena za poneki birani projekt za dušu i zaključuje u ironičnom tonu: „Nisam dovoljno bogata ni dovoljno siromašna da se bavim isključivo književnim prevođenjem.“

Milena Ostojić (Foto: Teodor Korodi)

Oni koji se prevođenjem bave ili pokušavaju naći izlaz iz te struke ili pak prevode u više formi. Iako se ponekad ne osjećaju najugodnije u žongliranju između književnog i, primjerice, konsektivnog prevođenja

37 kuna po kartici

O tome koliko je jedna nerazumna i neshvatljiva odluka HRT-a indikativna za razumijevanje problema radnika u kulturi govori nam i **Sandra Mladenović**, audiovizualna i književna prevoditeljica te predsjednica Društva audiovizualnih prevoditelja Hrvatske. Na kraju je trebalo skoro tri godine da HRT zaustavi svoje, prema **Mladenović**, „nedopustivo ponašanje“ i vrati se na stanje prije 2020. kad je počela ova restriktivna praksa. Do te promjene HRT-ove politike došlo je međusektorskim i zajedničkim pritiskom različitih aktera u polju koji su bili pogođeni raritetnim pravnim tumačenjem javnog medijskog servisa, tvrdi **Mladenović**. Ovaj primjer, uz to što pokazuje inertnost i manjak svijesti HRT-a za probleme svojih vanjskih suradnika, dokaz je sporosti i zatvorenosti naše kulturne administracije u čijoj su ingerenciji i kultura i mediji. Ta

Sandra Mlađenić (Foto: DHAP/Facebook)

činjenica i osjećaj da o prevoditeljima i njihovim pravima nitko ne brine nagnali su **Sandru Mlađenić** da se sindikalno aktivira u sklopu Sindikata novinara i medijskih djelatnika Hrvatske (SNH) s kojim trenutno radi na osnivanju podružnice (audiovizualnih) prevoditelja, ali i nacrtu poglavlja posvećenog freelancerima u kolektivnom pregovaranju koje SNH uskoro pokreće s HRT-om. Prema njenim riječima, to je veliki korak naprijed jer freelanceri su do sada bili potpuno nezaštićeni na javnoj radioteleviziji, ali i općenito u kulturnom polju i na medijskom i izdavačkom tržištu.

Uz javne kulturne institucije poput HRT-a i Ministarstva kulture, za književne prevoditelje najvažniji akteri u polju su izdavači koji su ipak njihovi primarni poslodavci. **Alebić** je imao različita iskustva, ali ipak dominira osjećaj i iskustvo potplaćenosti. Navodi primjer kada mu je poznati i priznati izdavač ponudio 37 kuna po kartici za prijevod književnog djela s ruskog, što je bilo ponižavajuće. **Grundler** se slaže da je odnos prevoditelja i izdavača kod nas dosta „heterogen i ovisi od slučaja do slučaja“ te uvjetovan različitim faktorima, ali u konačnici uvelike ovisi o financijskim mogućnostima izdavača. U tom kontekstu, pristojne i pravedne cijene rada uvelike su rezultat javnog financiranja izdavaštva kroz programe Ministarstva kulture, stranih institucija (državnih, ali i privatnih) ili, u nešto manjem obimu, jedinica lokalne samouprave. Ali i u tom slučaju znaju se dogoditi situacije da vama kao prevoditelju ide tek manji dio od, primjerice, prevoditeljskih stipendija stranih instituta, prisjeća se **Alebić** jednog takvog slučaja. On se ne može riješiti dojma da poljem često vladaju „tezgaroški odnosi i osjećaji“ koji se najbolje pokazuju kroz pregovaranje cijene honorara ili njegovu isplatu koja zna kasniti ili je rascjepkana na rate pa kapa mjesecima, a nekad i godinama. **Grundler** nije imao ovakva iskustva, ali je također svjestan da to može zahvaliti činjenici da najviše prevodi s norveškog i danskog, za koje „prevoditelje možemo nabrojiti na prste jedne ruke, pa to, sasvim izgledno, utječe i na odnos izdavača prema prevoditelju, kojega će vjerojatno opet trebati za neki sljedeći naslov“. Iako se prisjeća situacije kada mu se javio izdavač s kojim nikad ranije nije surađivao, a koji je htio izdati prijevod s danskog: „Ponuđena cijena bila je toliko niska da sam isprva mislio da je riječ o šali, no onda mi je sinulo da taj izdavač vjerojatno inače pronalazi prevoditelje koji, nažalost, pristaju raditi za kikiriki. Uvijek na to kažem: kikiriki je za slonove, ne dajmo da netko od nas pravi slona.“

Uz javne kulturne institucije poput HRT-a i Ministarstva kulture, za književne prevoditelje najvažniji akteri u polju su izdavači koji su ipak njihovi primarni poslodavci

Rad na sindikalizaciji

Unatoč različitim osobnim iskustvima, među našim sugovornicima i sugovornicama prevladava osjećaj da situacija s radnim uvjetima i pravima prevoditelja u izdavaštvu nije dobra i da su nužne promjene. Prvi korak prema tim promjenama bi trebalo biti proaktivnije djelovanje Ministarstva kulture i medija koje bi trebalo uspostaviti okvir za „međusobni dijalog prevoditelja (prvenstveno kroz zastupanje DHKP-a), ministarstva i udruge izdavača kako bi se postigao dogovor o minimalnim prihvatljivim cijenama književnog prijevoda“, tvrdi **Grundler**. To je doista minimum minimuma koji se može ostvariti s ciljem zaštite ne samo radničkih prava prevoditelja nego i dostojanstva same struke. Ono što ostaje kao svojevrsna nada, ali i potreba daljnje je djelovanje strukovnih organizacija i prevoditelja na sindikalizaciji članstva i struke, što svi naši sugovornici vide kao nužni preduvjet za poboljšanje radnog i socijalnog statusa prevoditelja u društvu.

Mišo Grundler (Foto: HDP)

Prethodne tekstove Marija Kikaša iz iste serije možete naći na sljedećim poveznicama: Svjetsko tržište prevođenja (<https://kritika-hdp.hr/svjetsko-trziste-prevođenja/>), Komocija hrvatske provincije (<https://kritika-hdp.hr/komocija-hrvatske-provincije/>), Rad književnih prevoditelja (<https://kritika-hdp.hr/rad-knjizevnih-prevoditelja/>),

Tekstovi Marija Kikaša iz serije “Imena s naslovnice: (književno) prevođenje i prevoditeljski rad u hrvatskoj kulturi i kulturnoj politici” napisani su uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije temeljem Programa ugovaranja novinarskih radova u elektroničkim publikacijama.

🕒 27. prosinca 2022.

Mario Kikaš je novinar i publicist. Pisao je redovno za listove Zarez i Le Monde Diplomatique (hrvatsko izdanje) dok su postojali te za portale Kulturpunkt, Vox Feminae, Slobodni Filozofski i Booksa. Trenutno je stalni suradnik regionalnog portala Bilten, a od 2023. godine doktorand na Sveučilištu Nord u Norveškoj.

[imena s naslovnice \(https://kritika-hdp.hr/tag/imena-s-naslovnice/\)](https://kritika-hdp.hr/tag/imena-s-naslovnice/)

[ivo alebić \(https://kritika-hdp.hr/tag/ivo-alebic/\)](https://kritika-hdp.hr/tag/ivo-alebic/)

[Mario Kikaš \(https://kritika-hdp.hr/tag/mario-kikas/\)](https://kritika-hdp.hr/tag/mario-kikas/)

Milena Ostojić (<https://kritika-hdp.hr/tag/milena-ostojic/>)

Mišo Grundler (<https://kritika-hdp.hr/tag/miso-grundler/>)

prevođenje (<https://kritika-hdp.hr/tag/prevođenje/>)

Sandra Mladenović (<https://kritika-hdp.hr/tag/sandra-mladenovic/>)

**Je li vrijeme za
sindikalnu akciju?**
(<https://kritika-hdp.hr/je-li-vrijeme-za-sindikalnu-akciju/>)

**Rad književnih
prevoditelja**
(<https://kritika-hdp.hr/rad-knjizevnih-prevoditelja/>)

**Komocija hrvatske
provincije**
(<https://kritika-hdp.hr/komocija-hrvatske-provincije/>)

Mario Kikaš

Kalendar (<https://kritika-hdp.hr/kalendar/>)

siječanj 2023

PON

27/10/2022 @ 0:00 - 18/01/2023 @ 23:59

9

**Natječaj za izbor tri nova dramska teksta: Shadow Pandemic: Hidden Voices / Sjene pandemije:
Skriveni glasovi**

PON

01/12/2022 - 23/01/2023

9

Otvorene prijave za Paul Celan Fellowship Program 2023/24

h,d,p,

hrvatsko društvo pisaca
croatian writers society

(<https://hrvatskodrustvopisaca.hr/>)

Izdvojeno

TEMA

Taran N. Khan: Žena koja je prehodala Kabul (<https://kritika-hdp.hr/taran-n-khan-zena-koja-je-prehodala-kabul/>)

Lora Tomaš

KRITIKA

POEZIJA

Muziciranje teksta (<https://kritika-hdp.hr/muziciranje-teksta/>)

Andrijana Kos Lajtman

KRITIKA

PROZA

Raditi, jesti, biti slobodan (<https://kritika-hdp.hr/raditi-jesti-biti-slobodan/>)

Dunja Ilić

TEMA

ZAŠTO NE PIŠEM KRITIKU: Ispovijest propalog dilera (<https://kritika-hdp.hr/zasto-ne-pisem-kritiku-ispovijest-propalog-dilera/>)

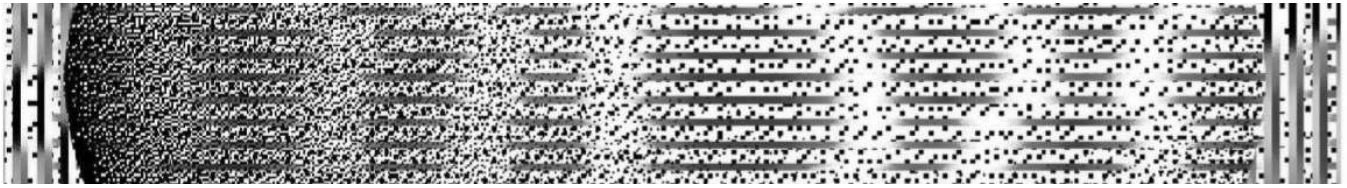
Boris Postnikov

O(KO) KNJIŽEVNOSTI

Pravila Igre (<https://kritika-hdp.hr/pravila-igre/>)

Alessandro Baricco

Programi

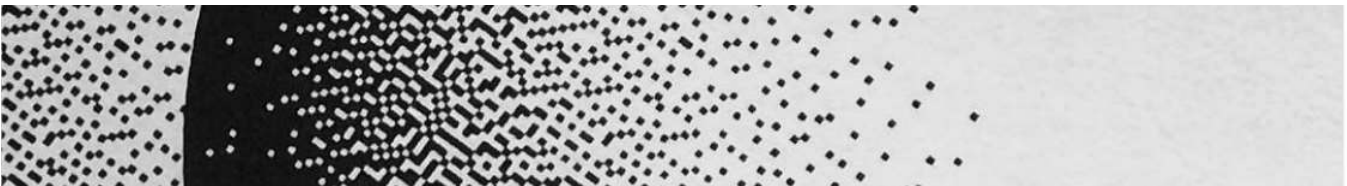
(<https://kritika-hdp.hr/tag/emeritura/>)

Emeritura (<https://kritika-hdp.hr/tag/emeritura/>)

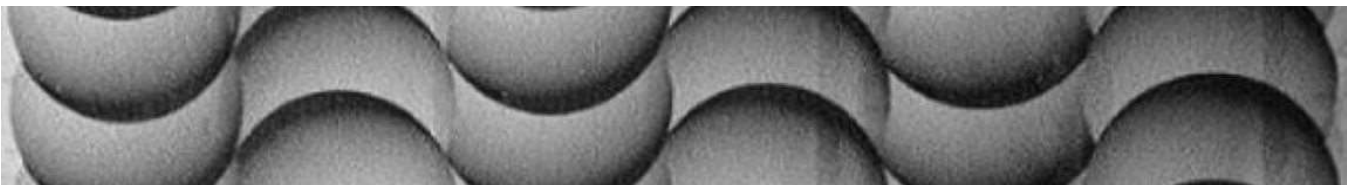
(<https://kritika-hdp.hr/tag/zasto-ne-pisem-kritiku/>)

Zašto ne pišem kritiku (<https://kritika-hdp.hr/tag/zasto-ne-pisem-kritiku/>)

(<https://kritika-hdp.hr/tag/jedan-dan-u-zivotu/>)

Jedan dan u životu (<https://kritika-hdp.hr/tag/jedan-dan-u-zivotu/>)

(<https://kritika-hdp.hr/tag/alternativna-lektira/>)

Alternativna lektira (<https://kritika-hdp.hr/tag/alternativna-lektira/>)

Najčitanije

KRITIKA

STRIP

Misterij ratara koji se mole (<https://kritika-hdp.hr/misterij-ratara-koji-se-mole/>)

Patrik Gregurec

TEMA

Odabrala Katarina Luketić (<https://kritika-hdp.hr/odabrala-katarina-luketic-2/>)

Katarina Luketić

KRITIKA

POEZIJA

Svemirska optika (<https://kritika-hdp.hr/svemirska-optika/>)

Luka Rovčanić

TEMA

Odabrao Marko Pogačar (<https://kritika-hdp.hr/odabrao-marko-pogacar-2/>)

Marko Pogačar

TEMA

Rad književnih prevoditelja (<https://kritika-hdp.hr/rad-knjizevnih-prevoditelja/>)

Mario Kikaš

[Impressum](#)

[Politika zaštite privatnosti](#)

[Uvjeti korištenja](#)

[Kontakt](#)

© 2020. Hrvatsko društvo pisaca. Sva prava pridržana.

Made with ♥ by SKROZ